

Na i Vakalekaleka ni i tukutuku ni nomu dodonu e na ruku ni lewa ni yabaki 2004, me Vunitaki na i tukutuku ni veika me baleta na Dinau (Credit Reporting Privacy Code 2020)

Na Credit Reporting Privacy Code 2020 (kilai eke me Code), e tutaka na kena taurivaki na sala e veiganiti, e donu vakavinaka, ka vunitaki e na kena dau vakarautaki me vakaraitaki na i tukutuku ni dinau. Ko ira era dau vola na i tukutuku ni dinau, era kumuna ka volitaka na i tukutuku me baleti iko, me vaka na nomu sega ni sauma na nomu dinau, se sa vakadeitaki vakalawa ni ko sa sega ni sauma rawa. Na lewa e virikotori oqo e na Code, kei na Lawa ni yabaki 2020, ka Vunitaki kina na i Tukutuku (Privacy Act 2020), e rau solia ruarua vei iko na nomu dodonu. Na i vola tukutuku oqo e tabaki vakaleleka kina e so na dodonu oqori. E rawa ni laurai na i tukutuku taucoko me baleta na Code kei na kena i sema ki na Lawa ka Vunitaki kina na i Tukutuku, (Privacy Act) e na www.privacy.org.nz

Oqo na ka me qarauni: Na i tukutuku oqo e i vakalekaleka wale ga ni i tukutuku raraba. Kevaka ko kunea e so na duidui e na i vakalekaleka oqo kei na Code se na Lawa, e na muri na Code kei na Lawa.

E rawa ni volai ka vakaraitaki e so na i tukutuku me baleti iko

Ko ira era dau vola na i tukutuku ni dinau, era rawa ni kumuna e so wale ga na mataqali i tukutuku me ra maroroya me yavu ni nodra vakarautaki i tukutuku. E vakamacalataki e na Code na mataqali i tukutuku era rawa ni kumuna. Oqo e so na i tukutuku era rawa ni kumuna:

- na vanua taucoko ko dinau tu kina ka okati kina na i yalayala e cake ni levu ni dinau e rawa ni soli vei iko kei na i tukutuku ni veika me baleta na nomu sausaumi;
- na veigauna taucoko ko sega ni sauma kina na nomu i dinau e na kena gauna dodonu (ka sa kau sara ki na tabana ni kumuni i dinau na nomu sega ni sausaumi);
- na lewa ni dua na mataveilewai e saqati iko
- veigauna e vakaraitaki kina ni sa yali vakadua taucoko na nomu i lavo kei na nomu i yau, se ko sa veivosakitaka tiko na sala me saumi lesu kina na nomu i dinau.

E vakaiyalayala na gauna me maroroi tiko kina na i tukutuku kei na kena vakaraitaki

E rawa vei ira era dau vola i tukutuku ni dinau, me ra:

- vakaraitaka na i tukutuku me baleta na dinau e na loma ni 4 ki na 5 na yabaki, ka maroroya tiko me dua tale na yabaki;
- vakaraitaka na i tukutuku ni nomu i dinau e na loma ni rua na yabaki mai na gauna e sogo kina;
- maroroya tiko ga na kemu i tukutuku ko kilai tani taudua kina, ka sega ni yalani na balavu ni gauna me maroroi tiko kina; ka
- vaka kina na nodra maroroya tiko na i tukutuku ni veigauna taucoko e vakaraitaki kina ni sa yali vakadua taucoko na nomu i lavo kei na nomu i yau.

Era tiko ga ko ira era rawa ni raica na kemu i tukutuku, e na vuku ni i tavi era qarava tiko

E yalani e na Code ko ira era rawa ni raica na i tukutuku ni nomu i dinau. E dau vakatarai me ra raica ko ira era dau soli i dinau ka ra vakasamataka tiko na nomu kere dinau vei ira. E dau dredre sara na kena vakatarai me dua e raica na i tukutuku me baleta na nomu i dinau, ia e rawa ni soli vei ira:

- na i taukei ni vale saumi sa vakadonuya mo la'ki vakaitikotiko kina;
- na i taukei ni cakacaka era via vakacakacakataki iko; vakabibi kevaka e rawa ni basika kina na leqa vakailavo;
- na tabana ni inisua era na vakaitavi e na kena inisuataki na nomu mokiti;
- na dau kumuni i dinau era la'ki kauta mai vei iko na i sau ni nomu i dinau;
- era kumuni i tukutuku me baleta na veitaqomaki raraba
- era vakaitavi e na mataveilewai
- ira e na tabana ni veiqaravi raraba era cakacaka tiko e na ruku ni dua tale na lawa.

E sega ni vakatarai vei koya e vola na i tukutuku ni nomu i dinau, me vakayagataka na kemu i tukutuku me ka ni veivoli.

E na vinakati na nomu veivakadonui e na vuqa na ka ni bera ni caka

E qai dau vakayacori ga na vakadidike me baleta na dinau kevaka ko sa vakadonuya. Era wili kina ko ira era dau solia na dinau, na i taukei ni vale saumi ko via la'ki vakaitikotiko kina, kei ira na i taukei ni cakacaka era via vakacakacakataki iko. E na sega ni qarai na nomu veivakadonui kevaka era via raica na i tukutuku ni nomu i dinau e so na tabana ni veiqaravi raraba, ko ira era vakaitavi e na mataveilewai, kei ira era dau kumuni i dinau. Na veigauna taucoko e raica kina e dua na i tukutuku ni nomu i dinau, e dodonu vei koya e vola na i tukutuku me vakatakila, ka tukuna vei iko kevaka ko tarogi koya kina.

E rawa ni ko kerei koya e vola na i tukutuku ni nomu i dinau me kua ni vakaraitaka vua e dua na kemu i tukutuku kevaka ko vakabauta ni ko lawakitaki

Kevaka ko vakabauta ni ko lawakitaki tiko, ka wili kina na butakoci ni kemu i tukutuku ko kilai tani taudua kina, e rawa ni ko kerei koya e vola tiko na i tukutuku ni nomu i dinau, me kua ni vakaraitaka vua e dua tale na kemu i tukutuku me yacova ni oti e 10 na siga ni cakacaka. E sega kina ni rawa vua me vakaraitaka na kemu i tukutuku e na sala e dau vakayagataka me vakaraitaka kina.

Kevaka e kerea me raica na kemu i tukutuku ko koya e na solia vei iko na dinau, e rawa vei koya e vola na kemu i tukutuku me tukuna vua ni se tarovi tiko na kena vakaraitaki na kemu i tukutuku. E na kila kina ko koya e na solia vei iko na dinau ni ko rairai koko tiko e na dua na veilawakitaki, ka na rawa kina vua e dua tani tale me vakayagataka na yacamu me kere dinau kina.

Kevaka ko via kere dinau e na loma ni gauna e tarovi tiko kina me vakaraitaki na kemu i tukutuku, e rawa ni ko kerei koya e vola na i tukutuku ni nomu i dinau me vakaraitaka vua e dua bau ga na dau soli dinau ko via kerekere kina. Ia me qaqarauni vinaka ko koya, ka muria e so na sala me vakadeitaka kina na kemu i tukutuku ko kilai tani taudua kina, ni bera ni solia na kemu i tukutuku.

Kevaka ko nanuma ni se caka tiko ga vei iko na veilawakitaki, e rawa ni ko kerei koya e vola na i tukutuku ni nomu i dinau, me tosoya me sivia na 10 na siga ni cakacaka na kena tarovi tiko na vakaraitaki na kemu i tukutuku. E dodonu vei koya e vola na i tukutuku ni nomu i dinau, me solia vei iko e dua na gauna mo vakadinadinataka kina ni vakayacori dina tiko vei iko na veilawakitaki. E rawa vei koya me vakaraitaka na kemu i tukutuku kevaka e sega ni vakabauta ni ko lawakitaki tiko.

E rawa ni ko taroga mo kila na i tukutuku e maroroi tiko me baleti iko

Na veika ko rawa ni kerea

E nomu dodonu mo kerea vei ira era vola tiko na i tukutuku ni nomu i dinau, me soli vei iko e dua na i lavelave ni kemu i tukutuku e tiko vei ira. E rawa ni ko kerea me soli vei iko na i tukutuku me baleta wale ga na nomu i dinau, se na i tukutuku taucoko me baleti iko ka tiko vei ira. Na i tukutuku tale e so ka sega ni baleta vakatabakidua na nomu i dinau, e rawa ni wili kina na yacadra taucoko ko ira era sa raica oti na veika me baleta na nomu i dinau. Kevaka sa solia vei iko ko koya e vola na i tukutuku ni nomu i dinau e dua na i vakatagedegede ni dinau, e nomu dodonu me vakamacalataka vei iko ko koya na i balebale dina ni i vakatagedegede e solia.

Na kena soli na i tukutuku

E dodonu me kua ni vakabalavutaka sara na gauna me solia kina vei iko ko koya e vola na i tukutuku ni nomu i dinau, na i tukutuku e vakarautaka. Kevaka ko vinakata vakatotolo sara na kemu i tukutuku (e na loma ni 3 na siga ni cakacaka), e rawa ni ko sauma vakarauta ga - me kua ni sivia na \$10 ka ni sega ni lavaki me saumi na i tukutuku oqori. E dodonu vei koya na dau vola i tukutuku ni dinau me dikeva vinaka na veika me kilai tani taudua kina e dua e kerea me raica e dua na i tukutuku ni i dinau. E na rawa kina ni ko kerei mo vakaraitaka e so na i vakatakilakila ko kilai tani taudua kina, ia e na sega ni wili me i kuri ni kemu i tukutuku sa tiko rawa, kevaka ko sega ni vakadonuya me caka vaka kina.

E rawa ni ko veiletitaka kei koya e dau vola i tukutuku ni dinau na ka e sega ni donu vinaka e na nona i tukutuku

E nodra i tavi ko ira na dau vola i tukutuku ni dinau, me ra raica ni sa donu vinaka na i tukutuku taucoko e tiko vei ira, ka vakadodonutaka e na gauna totolo duadua sara na cala era kila ni tiko. Kevaka ko tukuna vei koya e vola na kemu i tukutuku ni cala tiko e dua na mala ni nona i tukutuku, e dodonu vua me vakadodonutaka e na sala e veiganiti. Era dau raica lesu na i tukutuku ko solia ka vakatautauvatataka kei na nodra i tukutuku ko ira era solia vei iko na dinau, me vaka na i tukutuku nei koya e a solia vei iko na dinau ko qai sega ni sauma e na gauna yalataki. E na gauna e raica lesuva tiko kina na i tukutuku me baleti iko ko koya na dau vola i tukutuku ni dinau, e dodonu vua me vakatakilakilataka e na kemu i tukutuku, me vakaraitaka ni ko sega ni duavata kei na dua na mala ni i tukutuku e vakarautaki.

Na gauna e dodonu me sa macala kina na lewa nei koya e vola tiko na i tukutuku ni dinau, me baleta na cala e tiko e na mala ni nona i tukutuku

E dodonu vei koya e vola na i tukutuku ni nomu i dinau, me lewa na gauna totolo duadua me vakadodonutaka kina na cala ko kerea me vakadodonutaki, se me vakadeitaka taumada na dodonu ni i tukutuku. Kevaka e vinakata ko koya me vakabalavutaki na 20 na siga ni cakacaka ni bera ni qai cakava e dua na ka, e dodonu me tukuna vei iko ka vakamacalataka na vuna.

Na cava e na yaco kevaka e sega ni vakadodonutaki na cala ko kerea me vakadodonutaki

Kevaka e sega ni vakadodonutaki na cala ko kerea, e dodonu me vakamacalataki vei iko na vuna. E rawa tale ga ni ko kerea me volai vakaivola na nomu kerekere me okati e na kemu i vola tukutuku. Sa na okati tiko na i vola oqo e na veitukutuku taucoko e vakarautaki me baleti iko.

Na cava e na yaco kevaka sa vakadodonutaki na i tukutuku

Kevaka sa vakadodonutaki na kemu i tukutuku, e dodonu vei koya e vola na i tukutuku ni nomu i dinau, me vakaraitaka vei ira taucoko era se qai taura wale ga e na dua na gauna lekaleka sa oti na i tukutuku ni nomu i dinau. E dodonu tale ga me tukuna vei iko na ka e cakava ka solia vei iko e dua na i lavelave ni kemu i tukutuku sa vakadodonutaki oti.

E na so na gauna, e na sega toka ni veiganiti me vakadodonutaki na ka e cala e na i tukutuku

Ko koya na dau vola i tukutuku ni dinau, e vakamacalataka na i tukutuku ni veika taucoko me baleta na nomu i dinau e na veigauna sa oti, ka sega wale ga ni nomu i dinau e na gauna oqo. E na dau vakaraitaki tiko e na veigauna e so na i tukutuku kevaka sa vakavoutaki tiko kina na i tuvaki ni nomu i dinau e na gauna oqo, me laurai kina na veika e rawa ni qai basika mai e muri. E okati kina na kena a vakayali taucoko na nomu i lavo kei na nomu i yau e na dua na gauna sa oti, se na kena sa qai saumi vakaoti na i dinau e a sega tu ni saumi. Ni caka oqo, e na donu vinaka tiko ga kina na i tukutuku ni veika sa yaco oti e liu.

E nomu dodonu mo vakaraitaka na nomu kudru kevaka ko nanuma ni sa basuki na veika e virikotori e na Code

Kevaka ko vakabauta ni sa basuka na veika e virikotori e na Code ko koya na dau vola i tukutuku ni dinau, mo drau veivosakitaka sara ga kei koya. Ko ira yadua na dau vola i tukutuku ni dinau, e tu na sala me ra muria ni yaco e dua na kudru, ka tiko tale ga e dua na vakaillesilesi e buta vinaka e na wali ni leqa ni kudru ka rawa ni veivakameautaki e na sala e veiganiti, rawarawa ka yaga.

Kevaka e sega ni wali rawa na nomu kudru, e rawa ni ko kauta vua na i liuliu ni tabana ni vunitaki ni i tukutuku (Privacy Commissioner), ka tu vua na kaukauwa me vakaqaqa na nomu kudru. E rawa ni kau sara ki na matabose e dau dikeva na dodonu ni tamata yadua (Human Rights Review Tribunal) e so na kudru sa sega ni wali rawa.

E i kuri ni nomu dodonu e na ruku ni Code, na nomu rawa ni veilewaitaki koya na dau vola i tukutuku ni dinau. E rawa ni ko cakava oqo kevaka ko gadreva me sauma vakailavo vei iko ko koya na nona sa vakarogorogocataka na yacamu, se na nona sega ni qarava vakavinaka na nona i tavi. Ke vinakati e so tale na i vakamacala, veitaratara kei na dua na loya se vale ni volavola ni tabana vakalawa e veiqaravi raraba e na veitikitiko.

Vanua ni veitaratara:

Credit reporter: illion
Freephone line: 0800 362 222
Email address: pacnz@illion.co.nz
Web address: www.illion.co.nz
Postal address: PO Box 9589 Newmarket Auckland 1031

Vale ni volavola ni Privacy Commissioner:
Talevoni ni vakatataro: 0800 803 909
Meli livaliva: enquiries@privacy.org.nz
Website: www.privacy.org.nz
Vanua me vakau kina na i vola: PO Box 10094, Wellington 6143

Note: This is an official translation released by the Privacy Commissioner pursuant to clause 7(4) of the Credit Reporting Privacy Code 2020. In the event of a discrepancy between this translation and the English language version set out in schedule 5 of the Code, the English language version should be preferred.